

Ukázky zajímavých celistvostí,
které si raději necháme ve sbírce celé:

Dopis frankovaný britskými známkami s portréty tří po sobě vládnoucích panovníků a doporučený spěšný dopis z pošty na Lomnickém štítu (nejvýše položená pošta v Československu).

Celistvosti dělí filatelisté do tří základních skupin:

Celistvosti poštovně účelové jsou takové, které vznikly zcela bez zásahu a vlivu filatelistů. Všechny známky, razítka a případné další poznámky se na zásilku dostaly jen působením pošty (případně odesílatele – nefilatelisty), nikdo jim z filatelistického hlediska „nepomohl“. Takovou celistvostí je například obálka z korespondence mezi úřady nebo firmami, nebo zásilka jimi odeslaná soukromému adresátovi (i když ani v těchto případech nelze filatelistický vliv vždy úplně vyloučit).

Celistvosti filatelisticky účelové jsou nějak ovlivněné zásahem filatelisty. Může jít o volbu zajímavé nebo ne běžné známky, použití příležitostného razítka nebo o dopravu neobvyklým nebo pro filatelisty určeným dopravním prostředkem (například prvním letem na určité lince, balonem, historickým dostavníkem apod.). Na filatelisticky účelových celistvostech jsou víceméně postaveny některé sběratelské obory (aerofilatelie, astrofilatelie).

Obě uvedené skupiny celistvostí mají společné to, že výplatné odpovídá stanoveným sazbám, jsou použity platné známky, poštovní razítko odpovídá místu odeslání a případné další poznámky, nálepky a razítka dokumentují dopravu zásilky. Z filatelistického hlediska jsou oba druhy celistvostí plnohodnotným materiálem. Pokud je však možnost volby, dáme přednost raději celistvosti poštovně účelové.

Od obou výše uvedených skupin celistvostí musíme odlišit třetí skupinu, pro kterou se vžilo mezi filatelisty označení **mache**. Označujeme jím celistvost předstírající, že jde o vhodný filatelistický materiál, kterým ve skutečnosti není. Jde obvykle o výrobek, jehož původce nepřirozeným souběhem známek, razítek, nálepek atd. chce vzbudit zdání skutečnosti, ke které nedošlo nebo nemohlo dojít. Klasickým příkladem je třeba obálka polepená množstvím různých známek (například celou dlouhou sérií známek - a tedy samozřejmě pře frankovaná, nebo dokonce známkami různých zemí) nebo obálka opatřená množstvím poštovních razítek, která nemohla být použita současně. Takový materiál bohužel lidé bez větších filatelistických znalostí stále vytvářejí jako „vzácnosti“. Za příklad mohou sloužit „produkty“ některých méně zasvěcených návštěvníků filatelistických výstav. Ve skutečnosti jde, bohužel, o prakticky bezcenné věci (i když jejich pořízení možná stálo nemalé peníze i úsilí).

Celistvost poštovně účelová - firemní korespondence.

Celistvost filatelisticky účelová – doporučený dopis s příležitostným razítkem k 1. výročí osvobození odeslaný z pošty v budově Národního shromáždění.

Mache – československá obálka prvního dne z roku 1951 do frankovaná známkou České republiky v roce 1999.

Zajímavé frankatury

FRANKATURA JE CIZÍ SLOVO, kterým označujeme vyplacení poštovní zásilky. Tedy nejčastěji to, jaká známka nebo jaké známky jsou na zásilce vylepené.

Filatelisté rozlišují řadu celistvostí se zajímavými frankaturami, z nichž zmíníme aspoň nejobvyklejší.

Jednoznámková frankatura znamená vyplacení zásilky jedinou známkou. To je zpravidla nejběžnější způsob. Většina z nás asi nalepí na odesílaný dopis nebo pohlednici jedinou známku. Taková celistvost bude jistě běžná (pokud na ní nebude zajímavého něco jiného, třeba razítko). Ale mohou existovat i velmi vzácné jednoznámkové frankatury. Platí to třeba u známek, které platily nebo byly samostatně použitelné velmi krátkou dobu, nebo u známek vydaných v neobvyklé nominální hodnotě, která odpovídala sazbě za málo běžný druh zásilky (ať už v tuzemsku, nebo do zahraničí). Takovou známku najdeme na zásilkách mnohem častěji v kombinaci s jinými známkami než samotnou. Jako příklad mohou posloužit československé známky z 50. let v nezaokrouhlených nominálních hodnotách 25 h, 35 h, 45 h nebo letecké známky ze stejné doby v hodnotách 1,55 Kčs, 2,35 Kčs nebo 2,75 Kčs. Zajímavé mohou být i celistvosti s **vícenásobnou frankaturou**, tedy s větším počtem stejných známek. I tady jsou některé případy velmi neobvyklé, zatímco třeba použití dvou československých padesátihaléřových známek na dopise ve 30. letech bylo zcela běžné.

Mnohonásobná frankatura představuje použití velkého počtu stejných známek k vyplacení zásilky. Pokud necháme stranou celistvosti motivované filatelisticky, jsou takové frankatury zpravidla dokladem nějaké mimořádné situace.

V zemích, kde došlo k prudké inflaci a k růstu poštovních poplatků, musely být často dopisy polepovány velkým množstvím známek. Bylo tomu tak např. po 1. světové válce v Německu, Rakousku nebo Rusku (RSFSR), po 2. světové válce v Maďarsku.

V Československu se v období **měnové reformy** od 1. 6. do 18. 6. 1953 používaly staré známky za pouhou padesátinu původní hodnoty. Z této doby pocházejí zajímavé mnohonásobné frankatury i neobvyklé použití známek vysokých hodnot. Například základní poštovné za dopis v tuzemsku činilo před měnovou reformou 3 Kčs (staré měny), po měnové reformě 0,60 Kčs (nové měny) a na zásilkách musely být v přechodném období vylepeny známky staré měny v nominální hodnotě 30 Kčs.

Termín **barevné frankatury** vztahujeme spíše ke staršímu období. Říkáme tak případům použití různých známek z jedné emise vedle sebe, známka každé hodnoty je přitom použita pokud možno jen jednou. Název vychází z toho, že pro každou hodnotu byla používána jiná barva, a tak bývá taková frankatura opravdu hezky barevná.

Termín **smíšená frankatura** má pro filatelisty vlastně dvojí význam. Na starších celistvostech (z 19. století) tak označujeme případy souběžného použití známek dvou vydání (například rakouských) známek. Běžnější je použití tohoto termínu pro souběžné použití známek dvou zemí (například použití souběžných rakouských známek s československými).

Obálky prvního dne

MNOHÉ FILATELISTY už dávno lákalo mít ve sbírce známky poštovně použité hned v den jejich vydání. Za první obálky prvního dne můžeme považovat obálky s prvními poštovními známkami světa použitými 6. 5. 1840 (už jsme si řekli, že existuje dokonce doklad jejich předčasného použití). Na našem území mají obálky prvního dne prvních rakouských známek datum 1. 6. 1850 a prvních československých známek datum 18. 12. 1918.

Zájem o doklady z prvního dne postupně přivedl filatelistické obchodníky a pošty k tomu, že připravují pro filatelisty speciální obálky prvního dne, označované často také zkratkou **FDC** (z anglického First day cover). Československá pošta je vydávala k příležitostným známkám od roku 1947. Na obálce je vylepena jedna nebo několik nových známek, znehodnocených razítkem dne vydání (většinou obrazovým) a v levé části adresní strany obálky je další ilustrace ne-

Méně obvyklá jednoznámková frankatura známky, která platila pouhé tři měsíce v závěru 2. světové války.

Filatelisticky motivovaná frankatura z doby československé měnové reformy 1953 s 12 příležitostnými známkami (tři jsou na zadní straně obálky).